

Dit is de nieuwsbrief van het project WEL in Ontwikkeling (WIO). Dit project sluit aan bij het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en wil nieuwe beweging creëren in situaties die zijn vastgelopen of waarin jongeren zich onvoldoende kunnen ontwikkelen. In deze editie laten we twee leerplichtambtenaren aan het woord over hun betrokkenheid bij het project. En Linda Gerits van het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd vertelt over de inzichten die de eerste werkateliers opleverden. Wat werkt en wat is waardevol? We delen het graag met jullie. Deze nieuwsbrief verschijnt gemiddeld eens per drie weken en wordt verspreid via [Gedragswerk](#), [Ingrado](#) en [Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd](#). Voor suggesties en reacties kan je bij deze organisaties terecht.

Veel inspiratie en leesplezier gewenst!

NIEUWE WEGEN OPENEN

Annelieke van der Meer is leerplichtconsulent in de gemeente Tilburg en aanjager van het regionale thuiszitterspact. Met Gedragswerk heeft ze een leertafel opgezet waar casuïstiek wordt doorgelicht op trends en ontwikkelingen. Deelname aan het project WEL in Ontwikkeling (WIO) was daarmee bijna een vanzelfsprekendheid. 'Ik kan met zekerheid zeggen dat alle vrijstellingen 5 onder a in onze gemeente gegrond zijn, maar dan is het juist fijn om te onderzoeken wat er nog wél kan.'

Annelieke is blij met WEL in Ontwikkeling; Tilburg heeft de ambitie minder vrijstellingen af te geven. 'De inzichten die deze pilot zal opleveren, gaan daar zeker bij helpen. We nemen bewust ook casussen mee waarin nog geen vrijstelling is afgegeven, maar die in de aanvraagprocedure zitten.'

De inzichten van WIO gaan zeker helpen minder vrijstellingen af te geven

De eerste ouders met wie Tilburg in gesprek gaat hebben een zoon met Downsyndroom. 'Deze jongen heeft een vrijstelling en neemt deel aan dagbesteding. Daar blijkt dat hij wel degelijk iets kan leren, maar binnen de dagbesteding is er te weinig ruimte dat te stimuleren. Echte ontwikkeling blijft dus uit. Samen met de ouders en de partners van WEL in Ontwikkeling gaan we op zoek naar mogelijkheden.'

In gesprek

Een meisje met chronisch vermoeidheidssyndroom wordt ook in de pilot betrokken. Annelieke: 'Zij zit in 3 vwo, is superslim, maar kan niet naar school. Tot nu toe doet ze alle schoolwerk thuis in haar eigen tempo en dat gaat prima. School heeft aangegeven dat de begeleiding van het thuisonderwijs te intensief wordt en geeft aan handelingsverlegen te zijn. Ouders pleiten voor een combinatie van school en IVIO zodat het lijntje met school en leeftijdgenoten behouden blijft. Inmiddels gaan er ook stemmen op haar een vrijstelling te

verlenen. Door met deze leerling, haar ouders en de partijen daaromheen in gesprek te gaan, willen we dat voorkomen. Daarmee openen we hopelijk ook weer nieuwe wegen voor jeugdigen in vergelijkbare situaties.'

Binnenkort staat het eerste WIO-werkatelier in de regio Tilburg op de agenda. Deelnemers zijn ouders, partners uit het project WEL in Ontwikkeling en betrokkenen bij de casussen. Zie ook het [interview met Linda Gerits](#) in deze nieuwsbrief.

Regionaal thuiszitterspact

De werkagenda die voortvloeit uit het regionaal thuiszitterspact in Tilburg en omgeving richt zich op zowel het onderwijs als op het beleid. De activiteiten zijn preventief. Zo is er op alle po- en vo-scholen elke 6 weken een leerplichtambtenaar aanwezig. Hij of zij gaat, voor er sprake is van een melding wegens ongeoorloofd verzuim, in gesprek met ouders en leerlingen waar zorgen om zijn. Doel is toenemend verzuim en uitval te voorkomen en eventuele

achterliggende problematiek boven tafel te krijgen. De samenwerking tussen leerplicht, onderwijs en GGD is binnen de werkagenda verstevigd. Casussen worden gezamenlijk besproken. Bovendien worden alle leerlingen die 4 weken afwezig zijn, ongeacht de reden, gemeld bij leerplicht. Hiermee is het onderscheid tussen geoorloofd en ongeoorloofd verzuim verdwenen en wordt de samenwerking verder bevorderd.

WERKATELIERS - WAT WERKT EN WAT IS WAARDEVOL?

In elke regio waar gewerkt wordt aan WEL in Ontwikkeling ontmoeten deelnemende partijen elkaar in zogenoemde werkateliers. Samen bespreken zij hoe er in de eigen en in andere regio's gewerkt wordt aan het doel van het project en wat werkt en wat niet. Over dat laatste, de werkzame elementen in de verbinding met ouders, met jeugdigen en met onderwijs, wordt steeds meer duidelijk.

Deelnemers aan het werkatelier zijn vrijwel overal dezelfde partijen: samenwerkingsverband, gemeente, expertteam jeugd, leerplicht. Vertegenwoordigers van Gedragswerk, een van de projectpartners van WEL in Ontwikkeling, begeleiden de ateliersessies. De vraag is steevast 'wat hebben we geleerd tot nu toe?'. 'Hierdoor weten we nu een aantal dingen', zegt Linda Gerits, die vanuit het Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd betrokken is bij het project.

Naast de ouders

'Wat in elk geval werkt is echt naast de ouders gaan staan. Daarmee bedoel ik luisteren zonder oordeel, aan de slag gaan met wat je hoort en ouders serieus nemen en benaderen als experts van hun kind. Ouders krijgen hiermee een gevoel van eigen regie en dat biedt ruimte voor een gesprek over de hulpvraag. Soms is het voor ouders niet eenvoudig die te formuleren, maar samen lukt dat wel. Samen kijken we wat er mogelijk is. En we zijn eerlijk als we het zelf ook niet weten.'

Een ander belangrijk werkend element is "rust brengen in het proces". Linda: 'Een vrijstelling betekent vaak opluchting; er hoeft even niks. Er moet tijd en ruimte zijn om te zoeken naar wat werkt. Door dat van het begin af aan duidelijk te maken, haal je de druk eraf.'

'In de verbinding met jeugdigen hebben we ontdekt dat het werkt als de focus ligt

op de onderliggende behoefte in plaats van op het probleem(gedrag). Leg bijvoorbeeld de weerstand om naar school te gaan niet uit als "niet willen", maar als "nog niet kunnen". Dan ontstaat er een ander gesprek en doorloop je samen een ander proces. Samen kun je dan op zoek naar hoe het wél kan lukken. Wat verder opvalt is dat creatieve oplossingen de sleutel kunnen zijn. Jeugdigen weer tot leren brengen via schrijven, muziek, schilderen en andere creatieve uitingen.'

Talentontwikkeling

'Als in het onderwijs talentontwikkeling centraal staat en de focus minder ligt op prestaties, toetsen en achterstanden wegwerken, helpt dat jeugdigen enorm om de weg terug naar school te vinden. Evenals meer aandacht hebben voor de interesses, het tempo en de leerstijl van leerlingen. Voor een bepaalde groep jeugdigen, zoals prikkelgevoelige kinderen en kinderen met angststoornissen, kan onderwijs op maat een oplossing zijn.'

'De komende periode gaan we verder met het verzamelen van waardevolle ervaringen. Deze ervaringen zullen we delen in de werkateliers die nog gaan komen. Door 'parels' bij alle deelnemende regio's op te halen én te verspreiden, zal de beweging steeds groter worden. Evenals de ontwikkelmogelijkheden voor jeugdigen met een vrijstelling en voor thuiszitters.'

*'Jeugdigen
weer tot leren
brengen via
schrijven, muziek
schilderen en
andere creatieve
uitingen'*

RELATIE EN OPRECHTE INTERESSE. DAT TELT!

Kees Notenboom is leerplichtambtenaar bij bureau leerlingzaken Midden-Holland. Het project WEL in Ontwikkeling noemt hij een "eyeopener". 'Het zet ons aan weer eens goed te kijken naar de kinderen die een vrijstelling 5 onder a hebben. Hoe gaat het nu met hen, kunnen we misschien iets doen dat hun ontwikkeling ondersteunt en verder brengt?'

Vooropgesteld: vrijstellingen worden niet lichtzinnig verstrekt. Kees Notenboom vindt het belangrijk dat te benadrukken: 'Voordat we een vrijstelling afgeven, hebben we een traject van soms wel jaren afgelegd met de leerling, de ouders en de school. Als er een verzoek op mijn bureau ligt, weet ik dat alles uit de kast gehaald is.'

Twee casussen

In het werkgebied van bureau leerlingzaken Midden-Holland (Gouda, Waddinxveen, Bodegraven-Reeuwijk en Krimpenerwaard), zijn er in totaal 98 kinderen die een vrijstelling 5 onder a van de Leerplichtwet hebben. 78 van hen zitten op een Kinderdagcentrum en 20 leerlingen zijn afkomstig uit het regulier of speciaal onderwijs. Notenboom: 'Binnen het project WEL in Ontwikkeling ligt de focus in eerste instantie op die laatste groep. We zijn gestart met twee casussen die we opnieuw tegen het licht hebben gehouden.'

De eerste is een leerling die al jaren in beeld is bij Kees. 'Een meisje dat graag naar school wil, maar dat het psychisch erg zwaar heeft. Daardoor heeft zij ook lichamelijke klachten ontwikkeld. Ik was bij haar betrokken vanaf het tweede leerjaar in het voortgezet onderwijs, had aldoor nauw contact met school en ouders. Na de overgang naar havo-4 loopt zij vast op de vo-school. We

bedachten met haar en haar ouders dat een plek in het mbo misschien passender zou zijn, maar daar ging het na vier dagen helemaal mis. Een collega van Kwalificatieplicht heeft uiteindelijk een vrijstelling 5 onder a afgegeven zodat zij ruimte kreeg voor behandeling.'

Hoe gaat het nu met hen, kunnen we misschien iets doen dat de ontwikkeling ondersteunt?'

Geen druk

In het kader van WIO maakte Kees een afspraak met deze leerling en haar ouders. 'Ik stelde voorop dat ik geen druk wilde uitoefenen, dat ik alleen wilde onderzoeken wat we eventueel voor haar konden doen. Aangezien ze nog steeds heel graag verder wil leren, stelde ik voor om te beginnen met maar één vak of met deelcertificaten. Dat zou ze rustig vanuit huis, op haar eigen kamer kunnen doen. Ze klaarde op bij dat perspectief en na er even

rustig over nagedacht te hebben, wilde ze dat graag proberen. Inmiddels heb ik haar overgedragen aan het samenwerkingsverband dat dit verder oppakt.'

De tweede casus is een leerling die een vrijstelling kreeg toen ze werd opgenomen in de GGZ. Inmiddels is ze weer thuis en Kees zocht haar en haar ouders op. 'Ook hen ken ik goed omdat we al jaren samenwerken. Ze vertelden dat het meisje inmiddels staat ingeschreven op een grafische mbo-opleiding. Daar zat nog veel spanning op. Om te beginnen moest ze nog vier maanden wachten tot de opleiding zou starten en bovendien had ze moeite met het vak tekenen. Daar maakte ze zich flink zorgen om. Ik stelde voor om in de tijd die nog rest voor de start een tekencursus te gaan volgen zodat ze beter beslagen ten ijs komt. Inmiddels hebben we dat kunnen regelen. De kans op een goede start in het mbo wordt daarmee groter. Zij en haar ouders zijn er erg blij mee.'

De sleutel voor succes is de relatie, meent Kees. 'Als je daarin investeert en naast de ouders en de leerling gaat staan, dan zien ze je als een kans en niet als een bedreiging. En oprechte interesse, ouders en kinderen voelen dat echt.'

Waar staat WEL in Ontwikkeling voor?

In Nederland wonen jeugdigen die niet ingeschreven staan op een school, maar misschien wel perspectief op onderwijs of ontwikkeling hebben als zij hiervoor meer mogelijkheden krijgen.

Het gaat om kinderen en jongeren (in het vervolg 'jeugdigen' genoemd) met een **vrijstelling** van de Leerplichtwet op grond van **artikel 5 onder a** én voor jeugdigen die niet ingeschreven staan op een school en daar géén vrijstelling voor hebben (**absoluut verzuim**). Veel van deze jeugdigen en hun gezinnen hebben al veel meegemaakt; vaak gaat het om situaties met een lange en complexe historie.

Leren en ontwikkelen kan op veel manieren. Inschrijving in het onderwijs is dan ook geen doel op zich. Soms hebben jeugdigen en ouders zelf ontwikkelmogelijkheden ontdekt, maar worden deze niet erkend. Of wordt de ontwikkeling vanuit de zorg geboden en niet vanuit het onderwijs. Deze waardevolle activiteiten, deze ontwikkeling die er wél is, willen we recht doen en ondersteunen.

WIE ZIJN WIJ?

Met het project **WEL in Ontwikkeling (WIO)** willen we met partners in de regio's een nieuwe beweging creëren in situaties die zijn vastgelopen of waarin jeugdigen zich onvoldoende kunnen ontwikkelen. De ministeries van OCW en VWS hebben Gedragswerk (onderwijs en thuiszitters), Ingrado (leerplicht en RMC) en OZJ (Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd) gevraagd om dit project gezamenlijk te realiseren.

VOOR WIE?

Jeugdigen met een vrijstelling 5 onder a zijn vanwege lichamelijke of

psychische beperkingen vrijgesteld van inschrijving bij een onderwijsinstelling. Deze vrijstelling is door ouder(s) of voogd aangevraagd en inhoudelijk getoetst door een onafhankelijke, niet behandelend arts. De afdeling leerplicht van de gemeente verleent vervolgens de vrijstelling. Hierna is er weinig tot geen contact meer waardoor niet duidelijk is of deze kinderen op een voor hen passende manier in ontwikkeling zijn. Absoluut verzuimers zijn jeugdigen die geen vrijstelling hebben, maar er, vaak om complexe redenen, niet in slagen een school te bezoeken. De zogenoemde thuiszitters.

WAT GAAN WE DOEN?

We gaan in totaal in 75 regio's aan de slag. In elke regio leggen we de focus op 5 jeugdigen. De **eerste fase** van het project speelt zich af in drie pilotregio's, waar het samenwerkingsverband onderwijs, het expertteam complexe casuïstiek jeugd en de leerplichtambtenaren betrokken worden. In interviews vertellen ouders, jeugdigen en betrokken professionals hoe ze kijken naar de vrijstelling, welke ontwikkeling er al wél is, wat hieraan bijgedragen

heeft en wat zij denken dat er nog meer aan ontwikkeling mogelijk is. We kijken naar wat deze ontwikkeling verder kan ondersteunen en zetten hier vervolgens de schouders onder. Factoren die deze ontwikkeling belemmeren worden in kaart gebracht en waar nodig geagendeerd.

In de **tweede fase** slaan we een brug naar nieuwe regio's waar hetzelfde proces zal plaatsvinden. In totaal worden nu 14 regio's aangesloten met elk weer 5 jeugdigen per samenwerkingsverband. Dat wat we leren van de ervaringen van betrokkenen in de regio over 'wat waardevol is' en over 'wat werkt', delen we met de andere regio's. Met deze ervaringen kunnen we beweging brengen in vastgelopen situaties en de ontwikkeling die er al is (h)erkennen en ondersteunen. We schalen op naar in totaal 42 regio's, de **derde fase**. We versterken nu het project en leren met elkaar de mogelijkheden zien.

Hierna volgt de **vierde fase**, waarin we het project uitrollen naar in totaal 75 regio's. Daarmee hebben we een landelijke dekking. Tegelijkertijd zwengelen we de **landelijke dialoog** aan met als doel ook jeugdigen die niet in het project deelnemen en in vergelijkbare omstandigheden verkeren, mogelijkheden voor passende ontwikkeling te bieden.

